

Posudek na disertační práci

PhDr. Ondřej Stulík: *Jednorozměrná demokracie: Případová studie otevřené společnosti K. R. Poppera Politologická interpretace teoreticko-vědních konceptů na pozadí libertarianismu tzv. rakouské školy*. Plzeň 2014, 316 číslovaných stran.

Práce dr. Stulíka je promyšleným pokusem tématu, které nastiňuje již název práce. Její čtení a posuzování není snadné, a to ze dvou důvodů. Autor se poněkud často vyjadřuje velmi složitě (sám to v poděkování své školitelce přiznává), což šlo eliminovat (vět typu „Paradigma otevřená společnost je mým soupeřem ve formě objektu výzkumu.“ bychom našli desítky). Druhý důvod spočívá v definování cílů, témat, smyslu textu atd. V úvodních pasážích se můžeme dočíst (tučně – PŠ):

- 1) **Vlastním předmětem** mé disertační práce **je analýza potenciálních a latentních ideologických formulací**, které jsou ale prohlašovány za hodnotově neutrální a tedy neideologické, a tyto formulace jsou inherentně svázány s demokracií jako fenoménem. (s. 1)
- 2) **Přínosem mé disertační práce není** ale pouze použití specifických metod, kterými se snažím rozšířit metodologické portfolio politologie jako vědy. **Jde o** celý mnou zvolený postup od výběru politologického tématu (demokracie v pojetí K. R. Poppera), přes právě zmíněnou metodologii, až k výzkumu ideologického větvení pravicové libertariánské tradice v rámci tohoto souborného postupu. (s. 2)
- 3) **Jde o to vysvětlit a analyzovat** charakteristický výklad některých společensko-vědních fenoménů, jako je svoboda, rovnost, spravedlnost, autonomie a kolektivismus, které všechny souvisí se zde nejdůležitějším pojmem, kterým je demokracie. (s. 2)
- 4) **Základním smyslem celé práce** je upozornit na to, že v rámci politologie nesmíme zaměňovat teorii za ideologii a zároveň si musíme být vědomi toho, že každý z nás je nějakým způsobem hodnotově zatížen. (s. 3)
- 5) Hovořím o zneužití pro potvrzení konceptů, které se prohlašují za neutrální teorie, ale ve skutečnosti mohou obsahovat ideologické prvky. Toto do značné míry pokrytecké odmítnutí vlastního ideologického zatížení **je předmětem kritiky této disertační práce** a hlavním stimulem pro výzkum ve smyslu hledání tenké hranice mezi deklarovaně objektivní sociální teorií a ideologickou strukturou. (s. 5–6)
- 6) **Mým úkolem** je pak v této disertační práci odhalit ideologická zatížení při interpretaci konceptu otevřené společnosti, a to především v jeho (často implicitním) vyjádření podoby, a představy o fungování, společnosti. (s. 8)
- 7) Ve společenských vědách má přinášet *nové informace pomocí nových pohledů*. **A to je i mým úkolem** v této disertační práci, daným do přímé souvislosti s vytyčeným předmětem, tj. odhalit ideologická zatížení při

interpretaci konceptu otevřené společnosti, a to především v jeho (často implicitním) vyjádření podoby, a představy o fungování, společnosti. (s. 10)

- 8) Aby nedošlo ke špatnému pochopení, tak opět připomínám, že **mi nejde o** neustrannost a fenomenologické romantizující puritánství, ale o odhalení a dopad diskursivních ideologických odboček v teorii/paradigmatu, které sami sebe prohlašují za jediné správné a vysoce teoretické. Tento svůj **velmi obecně formulovaný cíl** výzkumu opírám o několik předběžných předpokladů. (s. 11)
- 9) **Tématem** mé disertační práce je výzkum konsekvencí paradigmatu otevřené společnosti K. R. Poppera a výzkum neoliberalně-libertariánského diskursivního přístupu tzv. rakouské školy, který s paradigmatem otevřené společnosti souvisí (jedná se o předpoklad). (s. 13)
- 10) **Ve své disertační práci představím** toto paradigma, pilotní Popperův koncept, jeho dopad, podobnosti či dílčí rozdíly (...) na a ve formulaci některých neoliberalně-libertariánských východisek pro procesuální pojetí demokracie (viz tzv. rakouská škola) a vliv těchto východisek na společnost jako entitu pohybující se v diskurzu. (s. 13)
- 11) **Výstupem analýzy** tohoto paradigmatu otevřené společnosti a na něj navázaného přístupu pak **bude představení** specifického neoliberalně-libertariánského výkladu ve smyslu diskurzu. (s. 14)
- 12) **Smyslem** předložené disertační práce **je představit** pojem a pojetí demokracie v projektovaném neoliberalně-libertariánském systému společenských vztahů, který vychází z paradigmatu otevřené společnosti formulované K. R. Popperem. (s. 15) Dále následuje formulace **čtyř cílů**.
- 13) Tato disertační práce je teoretická a mezi její **konkrétní výstupy** tak budou patřit definice pojmů, vycházející z obsahů konkrétních teorií či ideologií, a to pomocí jednoduchých metafor. (s. 18)
- 14) V této práci jako předpoklad **budu mj. zkoumat** jeden paradox. Oním paradoxem je, že paradigma otevřené společnosti vytváří teorii uzavřené společnosti, a to za účelem její kritiky a vymezení se vůči ní tak, aby bylo možné (zpětně) hájit pozice z pohledu otevřené společnosti. (s. 22)

Takto je čtenáři stanoven návod, jakým způsobem má na práci nahlížet. Co od ní očekávat a nač se zaměřit. Tato přemíra řečnických úkolů či záměrů od počátku způsobuje jistou vágnost při hledání podstaty práce. Text má 316 stran, což je nadstandardní výkon, ne však v pozitivním slova smyslu. Jistě by snížení počtu stran bylo možné dosáhnout vhodnější grafickou úpravou (což je také jedním z aspektů závěrečného hodnocení), ale především odstraněním pasáží, které autor opakuje a pro čtenáře znovu připomíná. Rovněž ne vše z úvodních kapitol je použito v hlavní části textu a řada pasáží je zbytečná. Viz například vysvětlení užívání teorií – což je předmětem výuky metodologie v bakalářském studiu. Nebo otázka typu – jak pojímat metodologii? Řada vsuvek, nesouvislých doplnění a odboček text rozměňuje.

Úpravami ve smyslu mých výtek by byl text srozumitelnější a zejména přehlednější. Na druhé straně autor ovšem nedodrží některé standardy, například to, že kapitoly začínají na samostatné stránce. Základní parametry nesplňuje závěr, namísto kritické úvodní analýzy textů je čtenářům podána krátká rešerše atd.

Odhlédneme-li od těchto výtek, z hlavní části je patrné, že se autor v problematice velmi dobře orientuje a zejména stěžejní Popperovy práce velmi dobře zná. Jistě rovněž pečlivě promýšlel strukturu textu, jistě by bylo ovšem zajímavé sledovat, jaký vliv měl koncept (či paradigma) otevřené společnosti na jeho pokračovatele a v čem a jak dochází k jeho doplňování a pozměňování, jak si autor správně všímá.

Práce stojí na desítkách předpokladů a hlavní tezi (ta by šla jistě přeformulovat, zjednodušit a učinit více srozumitelnou). Jejich ověřování či vyvracením se doktorand v práci zabýval. Soustředil se především na kritiku otevřené společnosti z hlediska pozitivismu, normativní politické vědy, teorie vědy a konzervatismu. I přes nejasnost cíle, se výše nastíněné úkoly podařilo naplnit.

K textu mám závěrem několik poznámek.

V některých případech si vytváří umělé cíle či předpoklady. Pokud píše, že „nesmíme zaměňovat teorii za ideologii“ (s. 3), pak by mne zajímalo, s kým konkrétně polemizuje. Na s. 6 píše, že „(v) sociálních vědách není možná absolutní nestrannost“, o několik řádků již onu „absolutnost“ opomíjí. To je přeci rozdíl.

Práce staví na pojmové přesnosti, přesto je místy vágní, viz například „(p)odle mých předpokladů je otevřená společnost...“ (s. 10). Došel autor k předpokladům vědecky?

Co znamená kurzivou zdůrazněné sousloví? „Otázkou však je, co pod takto *příliš suše řečený výklad* řadím, resp. co jsou konkrétní důvody?“ (s. 14) Co jsou postpodoby? „Ve své disertační práci budu jak fenomenologii, tak hermeneutiku užívat i v jejich „post“ podobách, které právě politologii nejvíce vyhovují. „ (s. 29) Mimochodem publicisté uvozovky do vědeckého textu nepatří.

Na s. 73 se můžeme dočíst „Je tedy nutné konstatovat, že přístupy a metody v politologii nejsou vše-vysvětlující a rozhodně nejsou ani unikátní.“ V jakém slova smyslu vysvětlující, když ve výzkumu tuto roli plní teorie? Lexikální morfémy nejsou totéž co lexikální pojmy (s. 132). Atd.

Je si autor vědom doby, v níž Popper *Otevřenou společnost* psal? Odlišuje při četbě interpretaci Platóna, Hegela a Marxe od Popperových politických návrhů?

Práci doporučuji k obhajobě, nicméně pokud by byly provedeny potřebné formální úpravy, zlepšena jazyková úroveň a editace textu, učinil bych tak s mnohem větší radostí.

Doc. Mgr. Pavel Šaradín, Ph.D.

V Olomouci 7. 1. 2015